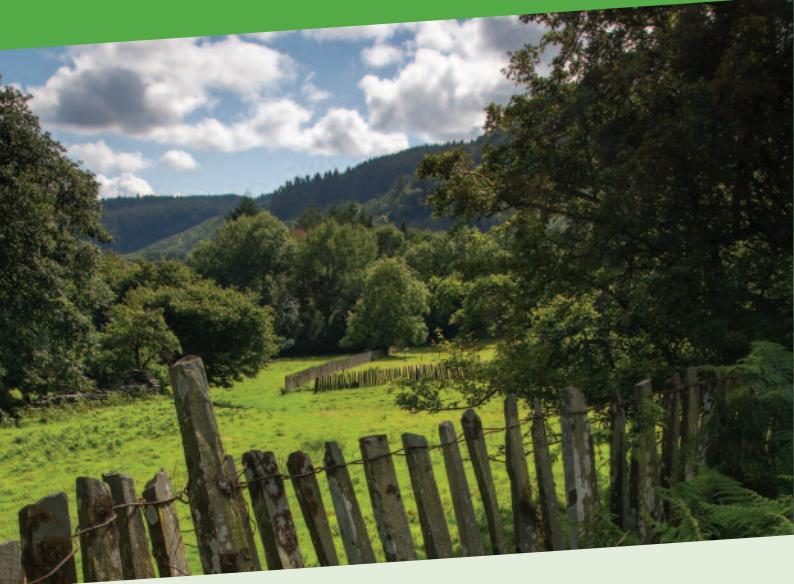

Nodweddion Diddorol

A Yn ei anterth, oddeutu 1890, roedd chwarel Braich Goch yn cyflogi 238 o ddynion. Safai prif swyddfeydd y chwarel yma ar un adeg, ond gyda dirywiad y diwydiant llechi, cafodd yr adeiladau eu dymchwel a chodwyd y Ganolfan Grefft ar y safle yn y pen draw.

B Mae'n anodd credu, ond yn ystod ei anterth diwydiannol, roedd gan y pentref cysglyd hwn 14 siop, 3 banc, popty, 2 ysgol, a phapur newydd wythnosol, hyd yn oed.

C Amgueddfa Rheilffordd Corris - Adeiladwyd y rheilffordd yn 1859 yn wreiddiol fel tramffordd ceffyl i gludo llechi o'r chwareli yng Nghorri Uchaf ac Aberllefenni i aber Afon Dyfi i'w cludo ar longau. Daethpwyd ag injans stêm yn 1879 a chludwyd teithwyr nes y daeth brysiau'n fwy cyffredin yn 1930. Caewyd y rheilffordd yn derfynol yn 1948. Bellach, wedi 35 mlynedd o weithredu gan wifoddolwyr, mae Cymdeithas Rheilffordd Corris wedi dechrau rhedeg gwasanaethau cyhoeddus eto yn ystod tymor y gwyliau. Ceir arddangosion da o hanes lleol, hanes cymdeithasol, hanes mwynghoddio a hanes y rheilffordd yn yr amgueddfa.

D Institiwt Corris - Rhoddywyd yr institiwt i bobl Corris yn 1920 gan Syr Howell J Williams, a ddefnyddiodd ei lwyddiant yn y byd ehangach i roi rhywbeth yn ôl i bentref ei febyd. Bu'r adeilad gynt yn gartref i ddua fwrrd snwcer, ystafell ddarllen a baddon cyhoeddus, ond wedi ei ailwmpio, bellach caiff ei ddefnyddio fel swyddfa bost, caffi a lleoliad adloniant.

E Adeiladwyd capel Rehoboth yma yn 1924 wedi gorffod dymchwel y capel blaenorol, a safai ar y bryn, yn dilyn tirlithriad yn 1922.

Points of Interest

F Roedd y llwybr hwn yn rhan o'r hen dramffordd sy'n arwain i fyny i'r chwarel yn Aberllefenni. Câ'i'r llechi eu cludo ar wagenni i lawr i Gorris, ac yna ar drêñ stêm i Dderwenlas, i'w cludo ar longau dros y byd i gyd.

G Wedi cyfnod o law trwm yn 1922, rhwygwyd y fynwent gan dirlithriad, a chwalodd hen gapel Rehoboth cyn disgyn i'r pentref islaw. Dywedir i rym y dŵr a'r malurion gario'r eirch trwy strydoedd Corris.

H Cafodd y gerddi hyn â modelau Eidalaidd eu hadeiladu gan un o'r trigolion lleol sef Mark Bourne, a ysbyrdolwyd gan ei deithiau i'r Eidal a'i phensaernïaeth o oes y Dadeni.

I Bu chwarel Cwmodyn ar waith rhwng 1860 a'r 1950au cynnar. Mae adfeillion adeiladau'r chwarel yno o hyd ac maent yn cynnwys melin lechi, bythynnod gweithwyr a ffreutur. Roedd llawer o'r chwarelwyr a weithiau yma'n ddiwylliedig iawn ac yn aml yn ystod eu hegwyd byddent yn cynnal dadleuon ac yn adrodd cerddi. I'r dde ceir dechrau llethr serth sy'n arwain heibio i gronfa ddŵr fach at dŷ gwerthyd ar ben y brynn.

Mae manau llaith iawn nesaf at y rhaedrau' cynnig lle delfrydol i weld gorchudd o fwsoglau a llysiau'r afu.

K Un o'r amryw bethau y defnyddiwyd llechi ar ei gyfer oedd ffensys. Hollwyd darnau mawr o lechi gwastraff a'u clymu â weiren i greu llociau diogel a hirhoedlog.

L Coetir llydanddail bach yw Gwarchodfa Natur Aber Corris, a reolir gan Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru. Mae gan y warchodfa gyfoeth o fywyd gwyllt gyda llawer o rywogaethau adar gan gynnwys y gwybedog brith, y gwybedog mannog, y dringwr bach, telor y cnau a'r titw cynffon hir. Mae mamal lleiaf Prydain sef y chwistlen leiaf yn byw ar y warchodfa hefyd, a daw dyfrgn yma am dro!

E Rehoboth chapel was built here in 1924 after the previous chapel, located on the hill had to be demolished following a landslide in 1922.

F This track formed part of the old tramline which leads up to the slate quarry in Aberllefenni. The slate was transported by wagon down to Corris, and was then sent by steam train to Derwenlas to be transported by ship all over the world.

G Following a period of heavy rain in 1922, a landslide ripped through the cemetery, crashing through the original Rehoboth chapel and down to the village below. It is said that the force of the water and debris carried the coffins through the streets of Corris.

H Inspired by his travels to Italy and its Renaissance architecture, this model Italian garden was built by a local resident, Mark Bourne.

I Cwmodyn quarry was worked between 1860 and the early 1950s. The remnants of the quarry buildings still remain and include a slate mill, workers cottages and a canteen. Many of the quarrymen who worked here were very cultured and during their breaks they would regularly hold debates, and recite poetry. To your R is the start of a steep incline which leads past a small reservoir to a drum house at the top of the hill. High humidity next to the waterfalls provides a perfect place to see cascading carpets of mosses and liverworts.

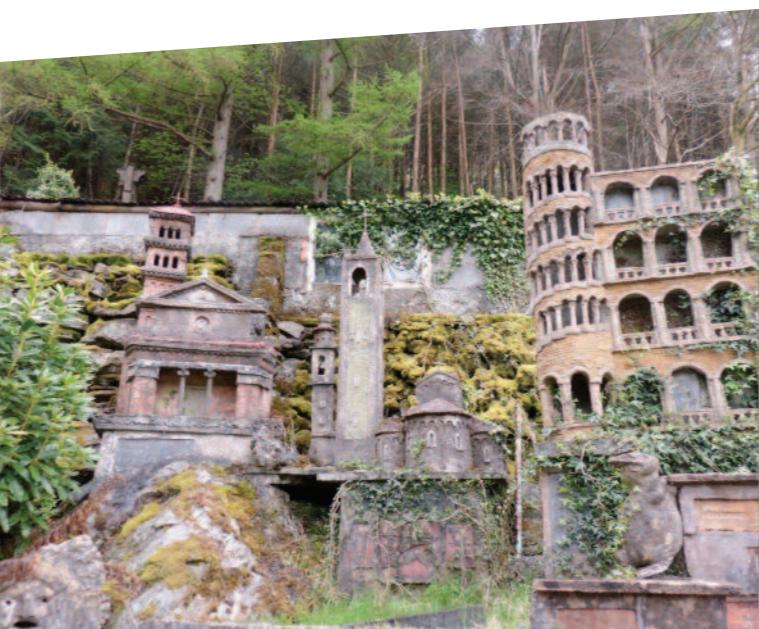
K One of the many uses of slate include fencing. Large pieces of slate waste were split and tied with wire to form secure and long lasting enclosures.

L Aber Corris Nature reserve is a small broadleaf woodland managed by the North Wales Wildlife Trust. The reserve is rich in wildlife with many species of birds include pied and spotted flycatcher, tree creeper, nuthatch and long tailed tits. The pygmy shrew, Britain's smallest mammal, also lives on the reserve, and otters visit!

Taith Gerdded Pentrif Corris

Corris Village Walk

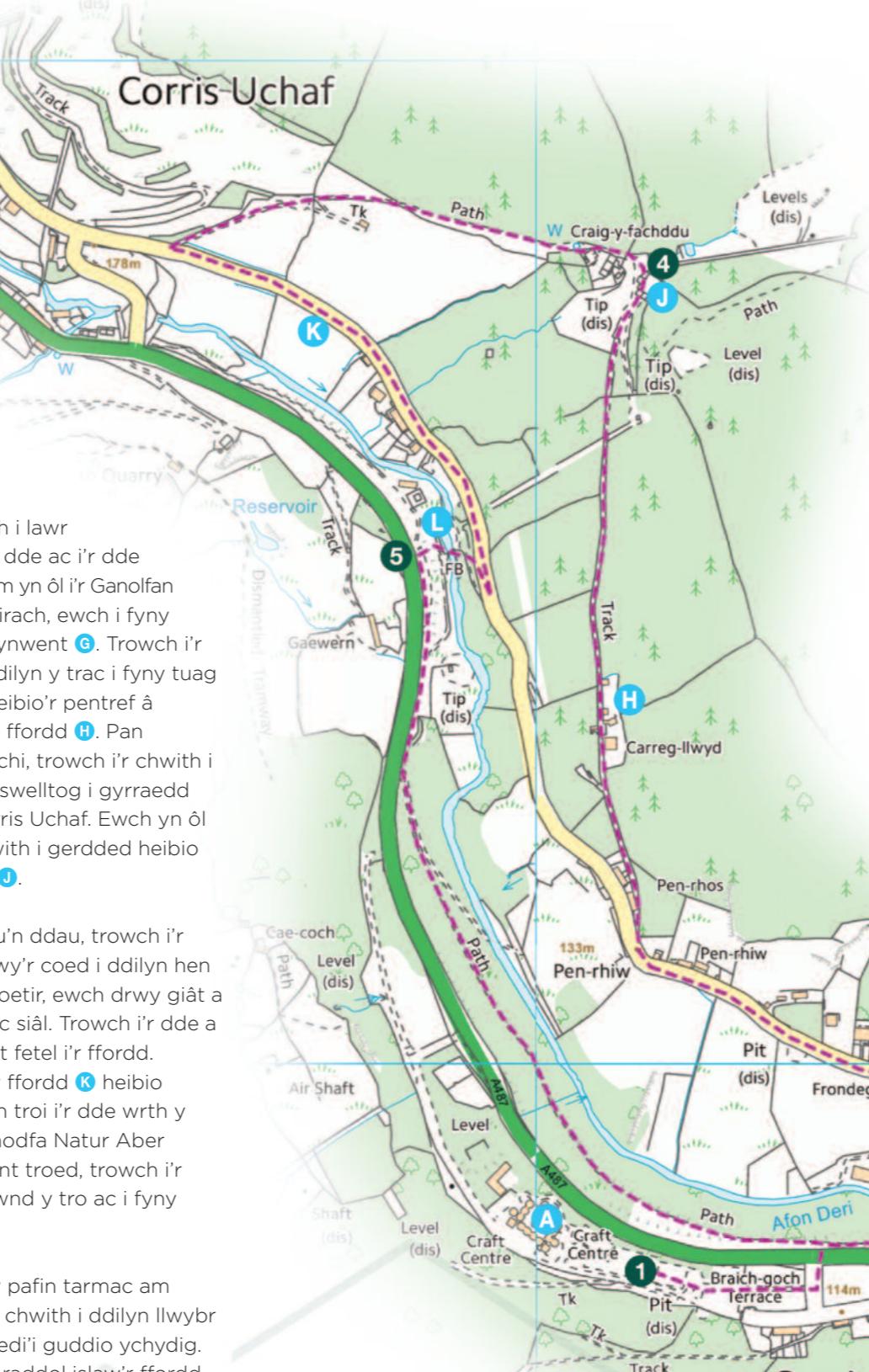
Dechrau: Maes parcio Canolfan Grefft Corris
Cyfeirnod Grid: SH 750 078
Pelter: 5 km - 3.1 milltir
Dewis byrrach: 2.3 km - 1.4 milltir
Gradd: Cymedrol (rhai darnau serth)
Tirwedd: Ffordd tarmac a thraciau cadarn
Mapiau: Arolwg Ordnans Explorer - OL 23
Lluniaeth: Canolfan Grefft Corris, Caffi Institiwt Corris, Amgueddfa Rheilffordd Corris, Tŷ Bynciau Braich Goch, Tafarn y Chwarelwyr a chanolfan ymwelwyr Tŷ Te Cadair, Tal-y-Llyn

1 O Ganolfan Grefft Corris **A**, ewch i ben draw'r maes parcio (i ffwrdd o'r unedau crefft) a dilynwch drac tarmac. Ar y gyffordd, trowch i'r chwith tuag at y brif ffordd a chroeswch yn ofalus i'r safle bws. Dilynwch y llwybr tarmac ar y dde a chymryd yr ail droad ar y chwith i ddilyn llwybr igam ogam i lawr i bentref Corris **B**. Pan gyraeddwch y ffordd **C**, trowch i'r chwith i gerdded heibio Institiwt Corris **D**. Ar y groesffordd, trowch i'r dde i gerdded i lawr bryn serth.

2 Yn union cyn y bont, trowch i'r chwith trwy giât i ddilyn llwybr ar hyd yr afon. Ewch drwy giât arall cyn mynd i fyny llethr i gyrraedd pen ffens llechi ar y chwith. Trowch i'r chwith yma trwy giât, wedyn cerdded yn syth ymlaen trwy gât mochyn.

Dilynwch y llwybr i fyny, gan droi i'r chwith yn fuan i gerdded ar hyd trac tarmac islaw'r capel **E**. Ar ddiwedd y llwybr **F**, trowch i'r dde ac i'r dde eto ar y gyffordd. Cerddwch i fyny am ychydig cyn troi i'r chwith.

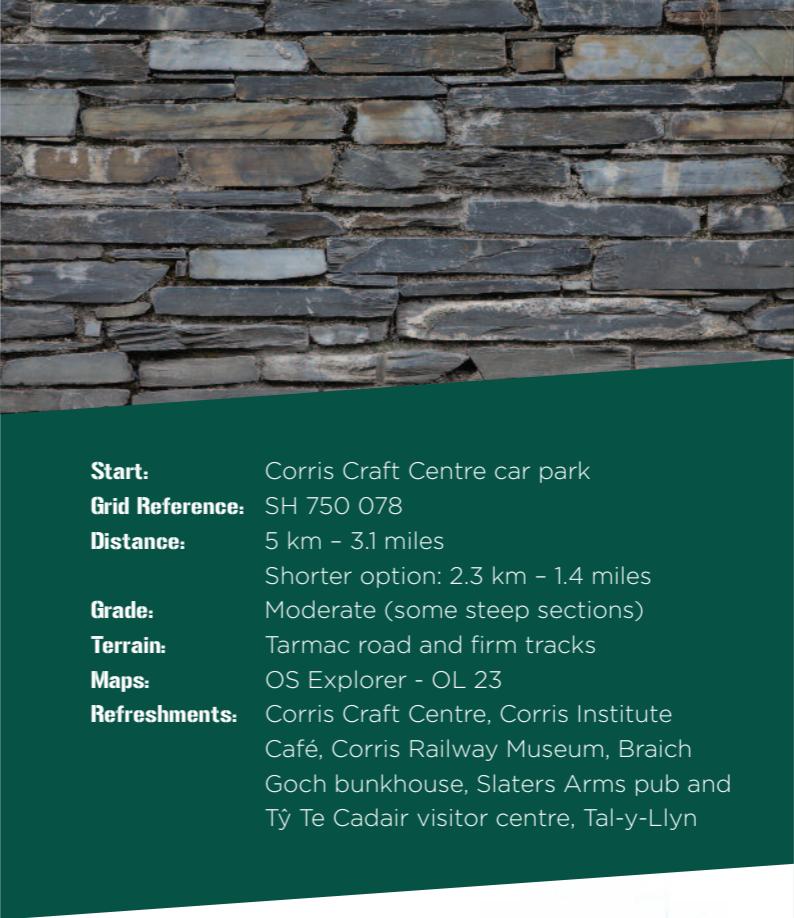

3 Trowch i'r dde ar y gyffordd nesaf **NEU** am llwybr byr trowch i'r chwith i lawr at y groesffordd a thro i'r dde ac i'r dde eto i fyny'r llwybr igam ogam yn ôl i'r Ganolfan Grefft. I barhau â'r daith hirach, ewch i fyny llethr serth iawn heibio'r fynwent **G**. Trowch i'r dde ger y arwyddost i ddilyn y trac i fyny tuag at y blanhigfa, gan fynd heibio'r pentref â modelau Eidaliaidd ar eich ffordd **H**. Pan gyraeddwch hen sied llechi, trowch i'r chwith i gerdded ar hyd llwybr glaswelltag i gyrraedd golygfawd dros bentref Corris Uchaf. Ewch yn ôl i'r sied llechi a thro i'r chwith i gerdded heibio rhai o adfeilion y chwarel **J**.

4 Lle mae'r llwybr yn rhannu'n ddau, trowch i'r chwith i gerdded i lawr trwy'r coed i ddilyn hen dramffordd. Ar derfyn y coetir, ewch drwy giât a dilyn y llwybr i lawr at drac siâl. Trowch i'r dde a dilyn y trac i lawr trwy giât fetel i'r ffordd. Trowch i'r chwith a dilyn y ffordd **K** heibio nifer o dai ar y dde, wedyn troi i'r dde wrth y arwyddost i lawr i Warchodfa Natur Aber Corris **L**. Ar ôl croesi'r bont troed, trowch i'r dde i ddilyn y llwybr is rownd y tro ac i fyny i'r ffordd.

5 Trowch i'r chwith a dilyn y pafin tarmac am oddeutu 200m cyn troi i'r chwith i ddilyn llwybr â chyfeirbyntiau sydd wedi'i guddio ychydig. Mae'r llwybr yn disgyn yn raddol islaw'r ffordd, gan groesi pont droed cyn codi drachefn i'r ffordd uwchben. Trowch i'r dde at y maes parcio.

Taith Pentref Corris Village Walk

1 From the Corris Craft Centre **A**, go to the far end of the car park (away from the craft units) and follow a tarmac track. At the road junction turn **L** towards the main road and cross over to the bus stop, taking care as you do so. Follow the tarmac path to your **R** to take the second turning on your **L** to follow a walled zig zag path down to the village of Corris **B**. When you reach the road **C**, turn **L** to walk past the Corris Institute **D**. At the crossroads, turn **R** to walk down a steep hill.

2 Just before the bridge turn **L** through a **G** to follow a path along the river. Go through another **G** before going uphill to reach the end of a slate fence on your **L**. Turn **L** here through a **G**, then walk directly ahead through a kissing **G**. Follow the path up, soon turning **L** to walk along a tarmac track beneath the chapel **E**. At the end of the path **F**, turn **R**, then **R** again at the road junction. Walk uphill for a short distance before turning **L**.

3 Turn **R** at the next junction **OR** for short route turn **L** down to crossroads and turn **R** then **R** again up the zig-zag path back to the Craft Centre. To continue longer walk, go up a very steep hill past a cemetery **G**. Turn **R** at a finger post to follow the track up towards the plantation, passing model Italian village on your way **H**. When you reach an old slate shed turn **L** to walk along a grassy path to reach a viewpoint over the village of Corris Uchaf. Retrace your steps back to the slate shed and turn **L** to walk past some quarry ruins **J**.

4 Where the path splits, turn **L** to walk down through the trees to follow an old tramway. At the woodland boundary go through a **G** and follow the path down to reach a shale track. Turn **R** and follow it down through a metal **G** to road. Turn **L** and follow road **K** past a number of houses on your **R** then turn **R** at the finger post down into Aber Corris Nature Reserve **L**. After crossing the **FB**, turn **R** to follow the lower path around the bend and up to the road.

5 Turn **L** and follow the tarmac paving for approximately 200m before turning **L** to follow a slightly hidden, waymarked path. The path gradually descends below the road, crossing a small **FB** before ascending back onto the road above. Turn **R** for the car park.